

Arkeologisk schaktningsövervakning i

UVNÄS OCH HOLTÄKT

vid schaktning för el- och optokabel i anslutning till färdväg
L1999:578 och bytomt L1999:286, Falu kommun, Dalarnas län
2022

Arkivrapport dnr 27/21

Emelie Svenman

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY

Fastighetskartan: © Lantmäteriet.

Terrängkartan: Lantmäteriet (CC0)

Dalarnas museum, Falun, 2022

Sammanfattning

Under augusti och november 2021 genomförde Dalarnas museum en arkeologisk schaktningsövervakning i Uvnäs och Holtäkt ca en mil norr om Falun. Arbetet föranleddes av att Falu Elnät AB skulle förlägga en ny el- och optokabel i området och schaktningsarbetet kunde eventuellt påverka färdväg L1999:578 och gårdstomt L1999:286.

Tre schakt kontrollerades. Schakt 1 och 2 var belägna i Holtäkt i anslutning till färdvägen. Det visade sig att färdvägen troligen är felmarkerad i KMR, då en uppskyldad väg som stämmer med beskrivningen av lämningen låg ca 100 meter stöder ut. Inget av antikvariskt intresse påträffades i något av schakten.

Schakt 3 grävdes intill gårdstomten belägen i Uvnäs. Här påträffades vad som troligen är resterna av någon av byggnaderna tillhörande gårdstomten som syns på Laga skifte från 1886. Inga kulturlager eller daterbara fynd påträffades.

Inledning

Dalarnas museum har genomfört en schaktningsövervakning i Uvnäs och Holtäkt ca en mil norr om Falun med anledning av att Falu Elnät AB skulle förlägga en ny el- och optokabel i området. Schaktningsarbetet kunde eventuellt påverka färdväg L1999:578 och gårdstomt L1999:286. Arbetet utfördes i augusti och november 2021. Beslut togs av Länsstyrelsen i Dalarna (dnr 431-21151-2020). Beställare var Falu Elnät AB.

Bakgrund

Gårdstomten L1999:286 är belägen i Uvnäs och består av en gård enligt laga skifte 1881. Inga bebyggelselämningar kunde iakttas vid inventeringstillfället. Området är idag obebyggt och består av ängs-/betesmark.

Färdvägen L1999:578 är belägen sydväst om Holtäkt och utgörs av en halvveg som är uppskyldad av hembygdsföreningen. Vägen är markerad på fredsmilskartan.

Syfte

Syftet med schaktningsövervakningen var att förhindra att fornlämningar kom till skada samt att med vetenskaplig metod dokumentera framkomna lämningar.

Metod och genomförande

Schaktningsarbetet utfördes med hjälp av grävmaskin utrustad med planeringsskopa. Schaktningen gjordes längs befintlig väg och kabeln förlades i bakkant av dike. Schakten kontrollerades av en arkeolog kontinuerligt i takt med att de var färdiggrävda. Schaktbotten och schaktväggarna handrensades vid behov.

Resultat

Tre sträckor/schakt kontrollerades. Två av dessa vid färdvägen (schakt 1 och 2) och ett vid gårdstomten (schakt 3).

Vid schaktningsövervakningen upptäcktes att färdvägen troligen är felinprickad i KMR, då den uppskytlade vägen ligger ca 100 meter söder om den utritade markeringen. Den utritade vägen ligger dessutom mitt i ett våtmarksområde i öster och i väldigt stenig och blockig terräng i öster. Vid den uppskytlade vägen kan man se en stig som liknar en ridstig och terrängen är betydligt planare. En kort del av stigen mättes in med RTK.

Schakt 1 passerade den uppskytlade stigen och schakt 2 den i KMR registrerade markeringen. Inget av antikvariskt intresse påträffades i något av schakten.

Schakt 3 grävdes parallellt med gårdstomten, men på motsatt sida av vägen. Här påträffades en del större sten. I den södra delen påträffades en handfull stenar som var tillhuggna (SSK1). I den mellersta delen påträffades större natursten (SSK2). Stenarna låg i matjorden.

Slutsatser och utvärdering

På Laga skiftes-kartan kan man se att det legat flera byggnader intill tillhörande gårdstomten L1999:286. Stenen som påträffades i schakt 3 är troligen rester efter någon av dessa. Inga andra lämningar i form av t.ex. kulturlager och daterbara fynd påträffades vid schaktningen.

Färdvägen L1999:578 är troligtvis felmarkerad i KRM, då den uppskytlade stigen ligger ca 100 meter söderut. Det gick inte att se några spår efter färdvägen i något av schakten.

Inga ytterligare arkeologiska åtgärder är nödvändiga inom det aktuella arbetsföretaget.

Referenser

Lantmäteriet, historiska kartor: <https://historiskakartor.lantmateriet.se/>
Laga skifte 1883, akt 20-SKO-319, Lantmäterimyndighetens arkiv

Riksantikvarieämbetets kulturmiljöregister, KMR:
<https://app.raa.se/open/fornsok/>

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	431-21151-2020
Fornreg, uppdragsnummer:	202100274
Socken:	Stora Kopparberg
Fornreg, lämningsnummer:	L1999:578, L1999:286
Koordinater, mitten:	Schakt 1: N 6730269, E 534634
(SWEREF99 TM)	Schakt 3: N 6728897, E 534216
Höjd (RH 2000):	Schakt 1 & 2: 151,8 – 153,8 m ö h
	Schakt 3: 168,9 – 171 m ö h
Inmätning:	RTK
Utförandetid:	2021-08-27 – 2021-11-09
Undersökt yta:	186 kvadratmeter
DM projektnummer:	1759
DM diarienummer:	27/21
DM foto accessionsnr:	DM ARK1759
Arkeologisk personal:	Emelie Svenman
Projektansvarig:	Emelie Svenman

Dokumentationsmaterialet förvaras på Dalarnas museum. Inga fynd tillvaratogs.

Bilagor

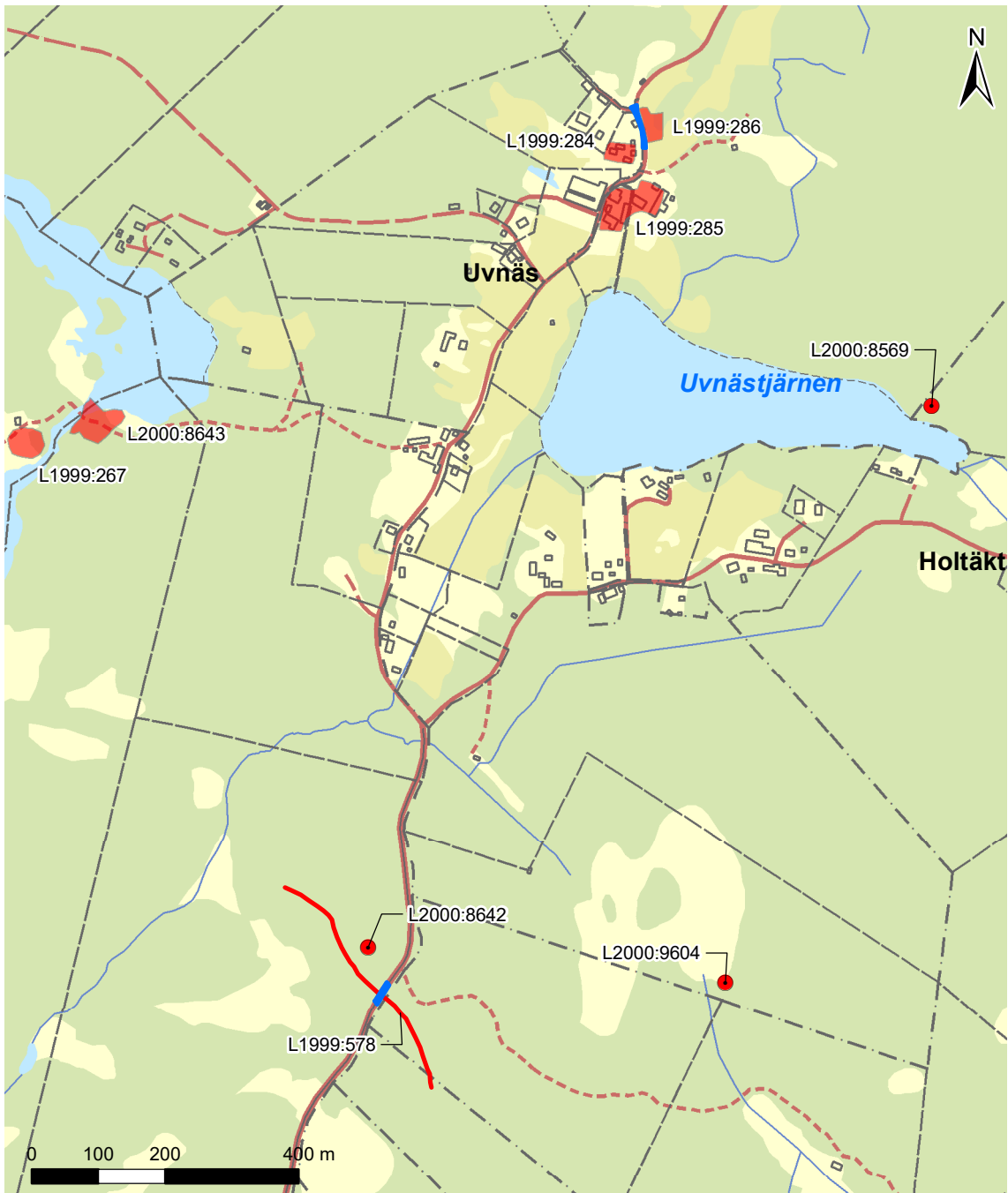
1. Kartor och planer
2. Foton
3. Schaktbeskrivningar

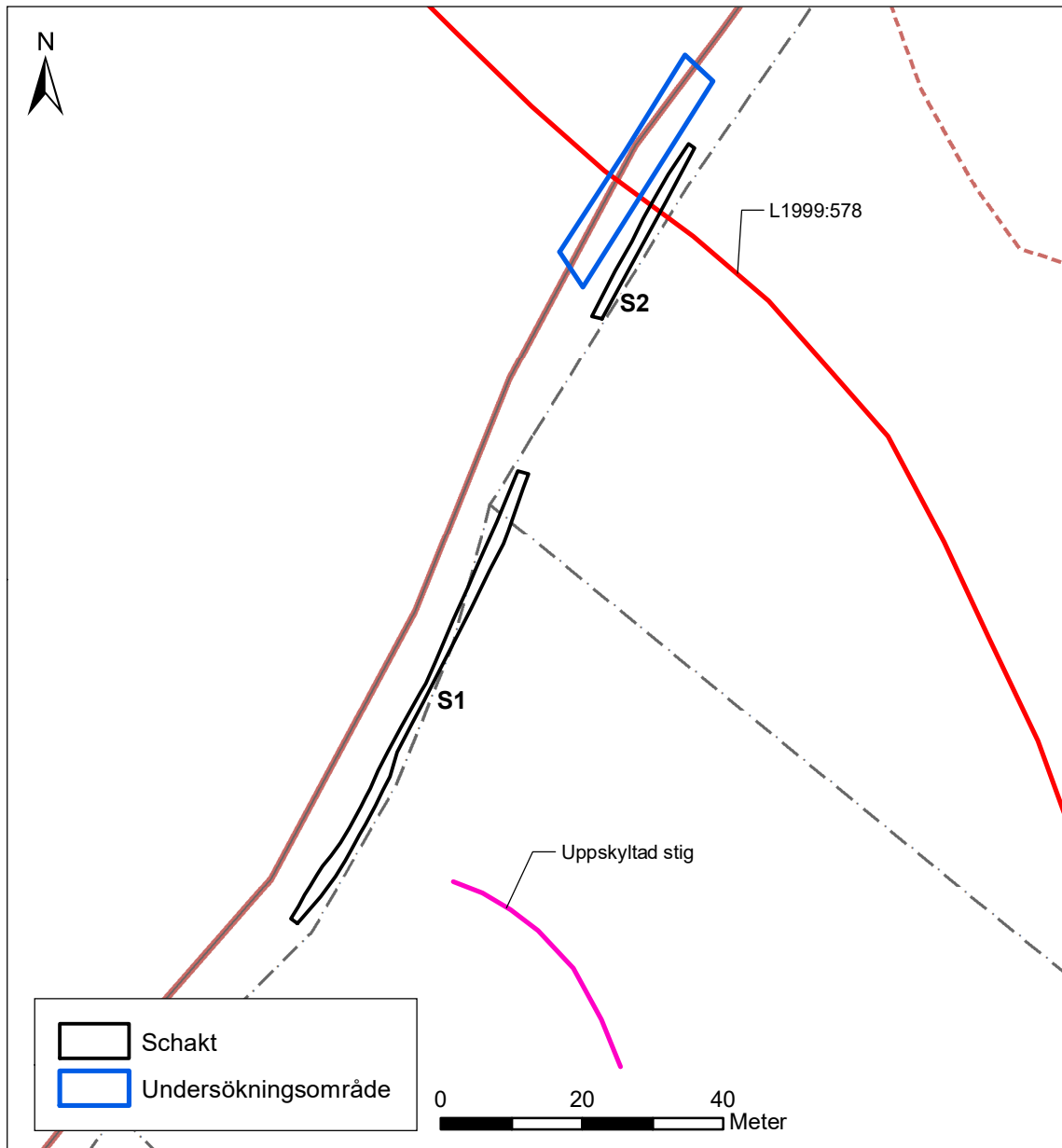
Bilaga 1.1. Karta över Dalarna

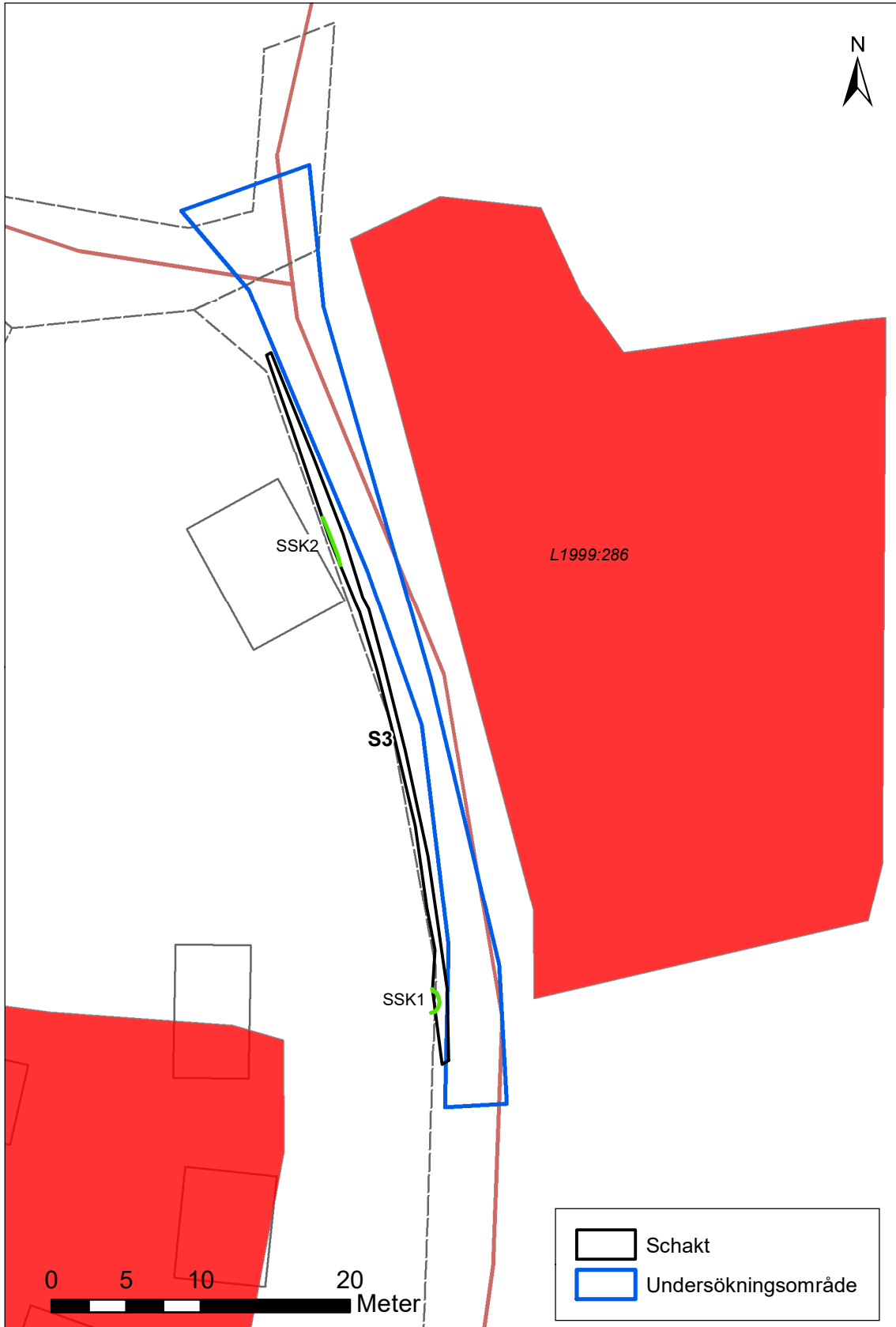
Bilaga 1.2. Utdrag ur terrängkartan med undersökningsområdena markerade med blåa cirklar. Skala 1:50 000.

Bilaga 1.3. Utdrag ur fastighetskartan med lämningar från KMR (rött) och undersökningsområdena (blått) utritade. Skala 1:10 000.

Bilaga 1.4. Schakt 1 och 2 och grävdes i Holtäkt (svart) samt den registrerade färdvägen L1999:578 (rött) och en bit av den uppskyltade stigen (rosa). Skala 1:1000.

Bilaga 1.5. Schakt 3 som grävdes i Uvnäs (svart) samt de påträffade stenkonstruktionerna som eventuellt tillhört någon av gårdstomtens byggnader (grönt). Skala 1:400.

Bilaga 2. Foton

Bilaga 2.1. Översikt, schakt 1. Fotat från SV. Foto: Emelie Svenman

Bilaga 2.2. Den uppskytlade ridvägen. Fotat från NV. Foto: Emelie Svenman

Bilaga 2.3. Översikt, schakt 2. Fotat från NO. Foto: Emelie Svenman

Bilaga 2.4. A1 i schakt 3. Fotat från Ö. Foto: Emelie Svenman.

Bilaga 2.5. Översikt, schakt 3. Den registrerade gårdstomten L1999:286 till vänster i bild. Fotat från S. Foto: Emelie Svenman

Bilaga 3. Schaktbeskrivningar

Schakt 1

71 x 1,1 – 1,9 meter stort (NÖ-SV). 1,2 – 1,5 meter djupt.

Lagerföljd:

0,1 meter grästorv

1,1 – 1,4 meter morän

Stora block blandat m 0,05 – 0,5 meter stora stenar.

I den norra delen av schaktet övergår undergrunden till lera, för att i änden bli morän igen. Berg i dagen syns i norra änden. Bitvis kol i schaktet, vilket beror på att man tidigare eldat här. Ej arkeologiskt.

Vatten tränger upp i botten av schaktet.

Schakt 2

28 x 1,6 meter stort (NÖ-SV). 0,3 – 0,5 meter djupt.

Lagerföljd:

0,05 meter grästorv

0,1 meter matjord

Lera

Blött, myrvatten tränger upp i schaktet på en gång. Ganska stenigt.

Schakt 3

50 x 0,6 - 1,1 meter stort (N-S). 0,9 – 1 meter djupt.

Lagerföljd:

0,15 meter grästorv

0,4 meter matjord. Brun silt/sand innehållande kol, sten, tegelkross

0,15 meter brun/gul silt innehållande sten/grus

0,1 meter /botten: den naturliga silten. Ljusgul/beige silt

A1: 4-5 stenar synliga i schaktet. Några rubbade. Stenarna är tillhuggna, kantiga, granit.

0,4 – 0,6 meter stora. Ligger i schaktets västra sida/mot mitten.

Väster om schaktet står en stenmur, kan vara rester från denna.

Stenarna ligger 0,2 – 0,45 meter under mark i matjorden.

Matjorden tunnare ut norrut. Troligen är det en sänka/grop där stenen (A1) framkom.

Från mitten av schaktet och norrut:

0,2 meter grästorv/matjord

0,6 – 0,7 meter siltig sand/grus

Några större stenar syns i schaktväggen.

A2: 0,4 – 0,6 meter stora stenar. Grundmur? Stående byggnad strax västerut. Ligger i matjorden.